

Sarrià de Ter i el paper

crònica

L'any 1799, el francès Nicolas-Louis Robert va patentar la primera màquina per fabricar paper en continu, un prototipus industrial que permetia fabricar el paper sobre una tela metàl·lica en moviment i que modificava

substancialment l'operació de formació del paper full a full, tal com es feia tradicionalment en els molins de paper. El bicentenari d'aquesta invenció, molt celebrat a l'Estat francès, ha estat l'eix vertebrador de les primeres Jornades del Paper a Sarrià, com també ho ha estat la coincidència amb una altra efemèride, la del 130è aniversari de la instal·lació a Sarrià de Ter de la que fou la primera desfibradora de fusta per produir pasta de paper de tot l'Estat Espanyol; iniciativa que va portar a terme l'empresari Felip Flores i Brugada, un home emprenedor vinculat a les primeres fàbriques de paper a Girona.

La producció de cel·lulosa a partir de la fusta va significar el desenvolupament del paper premsa, en utilitzar com a primera matèria la pasta mecànica obtinguda a partir d'un recurs natural: la fusta de pi i pollancre, molt més abundant i disponible que els draps de fil i cotó.

Costa d'imaginar-nos un món sense el paper, un producte present en gairebé tots els articles de consum en forma d'embolcall, de caps de cartró, d'etiqueta, i fins i tot en el llibre d'instruccions. És, a més, un mitjà per a la informació gràfica (diaris, revistes, propaganda) i també per a la transmissió de

cultura (llibres, fotocòpies). És un producte fàcilment reciclable, que en contacte amb l'aigua es desintegra ràpidament, per la qual cosa cal considerar-lo com un suport molt adequat a les exigències mediambientals de la nostra societat.

En aquestes primeres jornades s'ha posat èmfasi en la importància del sector paperer a Sarrià, tant des de l'aspecte artístic com de l'històric, tècnic i del lleure. Les propostes artístiques, agrupades sota el títol «Pren paper amb el paper», han permès a diferents artistes utilitzar el paper com a mitjà d'expressió: Francesc Estivill, tot emprant la matèria primera més noble, la pasta de cotó tintada amb els colors de la terra, ocre i vermell, ha modelat un paisatge imaginari, el riu amb els seus meandres i la fàbrica; Ester Baulida ha fet una proposta interactiva: embolicar una caps de cartró, buida, amb paper fantasia, per fer-nos adonar de la importància de l'embolcall en els regals; Pep Aymerich ha utilitzat el paper cristall, translúcid, tremolós i fressós, per crear un laberint d'ombres; Rosa Serra ha dibuixat en blau sobre cartolines blanques la seva «inundació dels lavabos»; Isabel Carballo, amb un rull de paper de fumar sense fi, plegat i retorçat, ha creat una enorme ruixa, per convidar-nos a mirar i imaginar; i la proposta d'Isabel Banal ens ha remuntat als usos de l'edifici modernista, que fou inicialment una escola i més tard centre d'assistència primària, tot cominant-nos a escriure els nostres records en llibretes de paper.

Dues imatges del Mercat del paper de Sarrià de Ter.

La importància històrica del sector paperer a Girona s'evidencia quan hom veu el vídeo *Molins i fàbriques de paper a les comarques gironines*, en el qual es posa de relleu la necessitat de l'aigua com a factor de localització i es fa un inventari dels molins de paper establerts a les conques dels rius Ter, Fluvià i Terri. La majoria resten dempeus, malgrat la indefensió i manca d'atenció institucional en què es troba el patrimoni industrial. Durant la segona meitat del segle XIX el districte industrial gironí va ser capdavanter a Catalunya quant a la introducció de les màquines de paper en continu, la qual cosa va comportar la desaparició de l'activitat artesanal dels molins de paper. Amb l'exposició de fotografies «Una mirada al nostre passat industrial», s'ha ofert una selecció d'imatges del període 1950-1975, provinents en la seva

majoria del fons Sans de l'Arxiu Municipal de Girona. En aquesta mostra es seguia l'evolució de les empreses instal·lades a Sarrià, no només les de fabricació de paper, com l'emblemàtica Torraspaper, sinó també les de Juan Butiñà i de Vila Tarradell, ja desaparegudes, i les del sector de manipulació del paper, Manter i Paperera de Girona. També, coincidint amb les jornades, s'ha presentat un número de la revista *Parlem de Sarrià* amb un dossier sobre la fàbrica Torras, una cronologia realitzada a partir dels butlletins de l'empresa des de 1962 al 1982.

El cicle de conferències va cloure l'aspecte històric i tècnic de les jornades. La conferència de Jordi Nadal, catedràtic d'història econòmica a la Universitat de Barcelona, va versar sobre les causes de l'endarreriment crònic d'Espanya quant a consum de

paper per càpita, que té el seu origen en l'actuació de la Inquisició, la qual no va afavorir precisament la llibertat de premsa ni la llibertat d'expressió. Un altre apunt interessant de la seva xerrada fou l'anàlisi del desenvolupament de la indústria del paper al País Basc a causa de la facilitat d'importació de la cel·lulosa dels països escandinaus, per retorn del tràfic marítim de l'acer.

El debat tècnic va centrar-se intrínsecament en el paper: Joan Vila, de l'empresa Papelera La Confianza, va explicar que l'alt consum energètic de les empreses de fabricació de paper i pasta fa de la cogeneració (vapor i electricitat) una inversió molt adequada per al sector. Les empreses no només fabriquen paper, sinó que transformen energia i depuren les aigües, i són per tant un sector que necessita importants inversions en capital i en tecnologia. Josep Dilmé, de Torraspaper, va fer esment de la fabricació de paper estucat, l'especialitat d'aquesta empresa, i Pere Espelt, de Manter, va parlar de la fabricació dels adhesius, un

producte en creixement. Per altra banda, la conferència d'Àngels Pèlach, de la Universitat de Girona, va incidir en la importància del reciclatge, tant per disminuir el volum de deixalles com per la possibilitat de reutilitzar el paper vell com a matèria primera per a la fabricació de paper nou; un subsector, el del paper reciclat, que tradicionalment Espanya —i en particular l'arc mediterrani, Catalunya i València— lidera dins la Unió Europea.

La vista a la fàbrica de Torrasapel de Sarrià va tenir una notable afluència de públic. La curiositat va portar els mateixos sarrianenes, que durant dècades han conviscut amb la fàbrica, a voler esbrinar «què hi ha allà dins». Només cal veure el ressò que la premsa diària va fer-se'n l'endemà per deixar clar el canvi d'imatge del poble i de la mateixa empresa davant tots aquells que encara no es creien que s'havien resolt els problemes mediambientals. La jornada de portes obertes ha demostrat, una vegada més, que la transparència obté iguals o millors resultats que una costosa campanya de màrqueting.

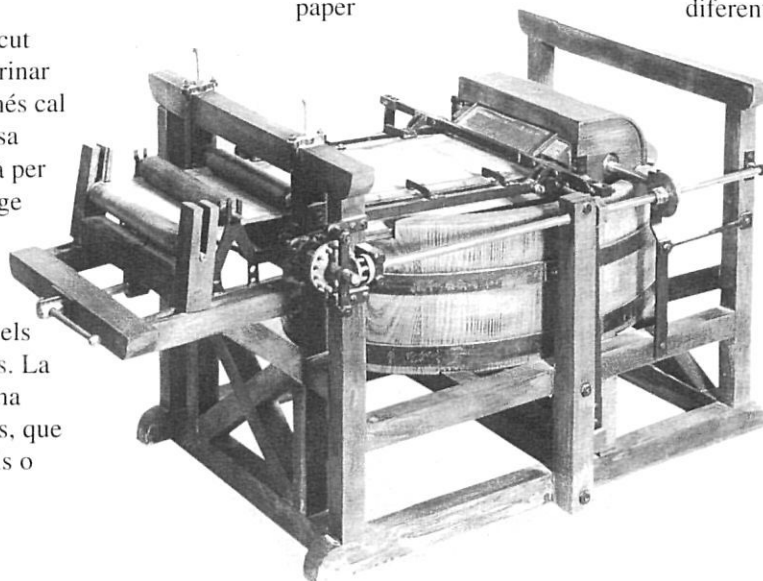
L'Ajuntament va aprofitar la jornada festiva per celebrar un acte institucional: l'agermanament amb el municipi de Capellades, de la comarca de l'Anoia, un poble de llarga tradició en la fabricació del paper fet a mà i seu del Museu Molí Paperer de Capellades, interessant museu sectorial que pertany a la Xarxa dels Museus de la Ciència i la Tècnica de Catalunya.

La proposta més lúdica, el Mercat del Paper del diumenge, va acollir nombrosos artesans que manipulen i creen productes amb el paper, com caps de cartró, ninots de

maché, aquarel·les, paper de guardes, paper marbrejat, vestits de paper, llibres, còmics... Durant tot el dia els tallers varen oferir activitats per a la mainada: pintar, fer caps de formes inversemblants, crear *tiraxines* i artefactes voladors al taller de papiroflèxia o bé badar davant del taller del Molí de Capellades per veure com d'un aiguabarreig indefinit en sortia un full de paper de barba immaculat.

El paper, que ha transformat la vida del poble de Sarrià en aquest segle XX, també ha estat l'excusa per donar a conèixer la població arreu. De Sarrià han sortit moltes tones de paper de diferents tipus: *litos*,

d'embalatge, d'estrassa, parafinat, estucat, xarol-lat, reciclat, plastificat...; la llista pot ser interminable. Per mostra només cal que us fixeu en la revista que teniu a les vostres mans: està impresa en paper estucat mat, molt probablement fabricat per l'empresa sarrianenca.

ASSUMPCIÓ VILA